

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

«Допущено до захисту»:
Завідувач кафедри образотворчого
мистецтва
Ольга ШКОЛЬНА
Протокол засідання кафедри
образотворчого мистецтва
№від «» 202__ р.

ОПАНАЩУК КАТЕРИНА ЮРІЇВНА

**ОБРАЗИ ФЕНТЕЗІ-ПЕРСОНАЖІВ З КНИГИ КАТЕРИНИ ОПАНАЩУК
«ЗАГАДКИ ПЛАНЕТИ ЛІУС»**

Кваліфікаційна бакалаврська робота
Зі спеціальності 023 «образотворче мистецтво,
Декоративне мистецтво, реставрація»

Керівник творчої частини:
Принцевська Олена Іванівна,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва
Керівник науково-дослідної
частини:
Братусь Іван Вікторович,
доцент,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва, кандидат
філологічних наук

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПОЛІГРАФІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Історичний аспект розвитку досліджуваної проблеми.....	6
1.2. Основні поняття і термінологія в поліграфії.....	12
1.3.Етапи випуску поліграфічної продукції.....	15
Висновки до першого розділу.....	19
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧА РОБОТА «ЗАГАДКИ ПЛАНЕТИ ЛІУС»: СТАДІЇ ВИКОНАННЯ.....	21
2.1.Структура казкової ілюстрації та її поширення у сучасному світі.....	21
2.2.Особливості створення та стадії виконання книги «Загадки планети Ліус».....	25
2.3.Розробка дизайн-проєкту ілюстрованої дитячої книги «Загадки планети Ліус».....	38
Висновки до другого розділу.....	39
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ.....	47

ВСТУП

XXI століття супроводжується сучасними історичними реаліями – існування українського етносу, засвоєння найвищих здобутків культурно-освітніх цінностей людства, необхідність у вивченні та збереженні культури, усвідомленим процесом етнокультурного відродження. Більшість фахівців вважають, що фундаментом для розвитку українського поліграфічного мистецтва повинна стати національна культура, українське народне мистецтво та фольклор. Найсприятливішим етапом спілкування з дитячою літературою з візуальним мистецтвом є період дошкільного дитинства і шкільний вік. Ілюстрована книжка є одним з перших творів мистецтва, з яким ознайомлюються діти ще з раннього дитинства. Ілюстрації доповнюють літературу і цей вид вважається найпоширенішим в образотворчому мистецтві, а потреба ґрунтовного дослідження витоків, особливостей та сучасного стану розвитку української книжкової ілюстрації зумовила вибір теми нашого дослідження.

Аналізуючи літературу з мистецтва, зазначимо, що ілюстрація має власний історичний розвиток, що відкриває для художників та дизайнерів можливість переосмислювати художні образи. Слово ілюстрація походить від латинського слова «*illustratio*» і перекладається як живий опис, наочне зображення, прояснення, освітлення від «*lustrare*» – висвітлювати, роз'яснювати, розглядати [1; 2]. Історія ілюстрації пов'язана з подіями у суспільстві, життям людей – наскельні малюнки (палювання, мамонти, побутові предмети, вогнище і т. ін.) у печерах архаїчних людей, які жили до нашої ери, знахідки часів палеоліту з розкопок давніх кочових мисливських поселень тощо. Походження знайдених доказів існування давньої творчості прийшло до нас з Південної та Північної Америки, Європи, Азії та Австралії.

Серед найбільш відомих спеціалістів, які досліджували історію книги та книжкової ілюстрації можна зазначити: Г. Гільо, Г. Доре, Г. Кларк, П. Реннер; у

напрямку сюжетний реалізм – П. Картер; акварельна стилізація нової хвилі – Г. Бекхофф, Ф. Девіс, М. Купер; у напрямі карикатури – У. Морган; ілюстрування дитячої книги – М. Токар; інтерактивні експерименти – Л. Аметова; книжкова графіка – Є. Гапчинська; комп'ютерні технології у дизайн-діяльності – Т. Габрель; актуальне сучасне видання українського мистецтва ілюстрації Л. Бондар «Illustration in Ukraine. Ілюстрація в Україні». Українській книжковій графіці приділяла увагу О. Ламонова; рання творчість найбільших українських художників-графіків – С. Адамовича, А. Данченко, А. Базилевича, А. Губарева, Г. Зубковського, В. Куткіна, Н. Лопухової, Г. Малакова, І. Селіванова, Г. Якутовича. Також серед вітчизняних мистецтвознавців з книжкової та ілюстративно-станкової ілюстрації зазначимо таких фахівців, як: Ольга Гладун, Ольга Лагутенко, Оксана Ламонова, Ірина Максимлюк, Тетяна Шепеть та інші. Над оформленням та ілюструванням дитячих книг – роботи Є. Гапчинської, В. Єрка, О. Колесникова, І. Коршунова, О. Кульчицької, К. Лавра, О. Петренка-Заневського, Д. Шавикіна, К. Штанка, В. Харченка, Е. Яблонської, Г. Якутовича та інших. Книжкова графіка – один з видів образотворчого мистецтва, який може виступати засобом формування і розвитку творчої уяви особистості.

Враховуючи потреби сучасності та багатий мистецтвознавчий матеріал у дослідженнях було обрано тему дипломної роботи **«Образи фентезі-персонажів з книги Катерини Опанащук «Загадки планети Ліус»»**.

Мета дослідження полягає у вивченні історичних аспектів художньо-стильових особливостей книжкової ілюстрації та її створення, обґрунтування образів фентезі-персонажів у книжковій ілюстрації, використання їх в освітньому процесі та розроблення дизайн-проєкту ілюстрованої фантазійної дитячої книги «Загадки планети Ліус».

Відповідно до мети визначені **завдання** дослідження:

1) проаналізувати стан наукової розробленості теми та дослідити сучасний стан української книжкової ілюстрації, визначити ключові поняття дослідження;

2) дослідити структуру казкової ілюстрації та її поширення у сучасному світі;

3) розробити дизайн-проект ілюстрованої дитячої книги «Загадки Планети Ліус».

Об'єкт дослідження – книжкова ілюстрація образів фентезі-персонажів як елемент мистецтва графіки.

Предмет дослідження – дизайн-проект ілюстрованої дитячої книги «Загадки Планети Ліус».

Комплексний підхід та специфіка об'єкту дослідження зумовлені сукупністю таких **методів**: аналіз філософської літератури (аксіологічний та емпіричний), історико-хронологічний, міжкультурний, мистецтвознавчий аналіз; наукової літератури та джерел, з метою вивчення й узагальнення теоретичних даних; здобутків образотворчого мистецтва для виявлення основних тенденцій розвитку української книжкової ілюстрації.

Наукова новизна дослідження. Розробка авторського дизайн-проекту ілюстрованої дитячої книги «Загадки планети Ліус» для дітей шкільного віку та використання його в освітньому процесі, який дає підстави отримати подальший розвиток принципів дизайн-проектування поліграфічної продукції для дітей.

Структура та обсяг бакалаврської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (51 джерело: 49 україномовних джерела, 2 – іншомовних). Загальний обсяг бакалаврської роботи – 51 сторінка, роботу доповнено додатками.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПОЛІГРАФІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

1.1. Сучасний та історичний стан досліджуваної проблеми

Інтерес до питання проблеми про історичні засади розвитку поліграфії на території України не є випадковим. В умовах війни людям не до читання, падіння продажів, віддалена робота, евакуація видавництв, брак коштів, але нам потрібен свій ринок та інформаційна безпека. Проте, щоб відволіктися, на сьогоднішній день видавнича справа набуває справжніх масштабних обертів: більшість із працівників не припиняють свою діяльність, налагоджують співпрацю з іноземними партнерами; зріс попит на українську книгу на закордонному ринку, окрім цього – висвітлювання подій України в міжнародних медіа тощо. Зазначимо, що поліграфічна діяльність не стоїть на місці, вона постійно розвивається, бізнес у цій галузі поступово налагоджується.

Проаналізуємо, на що спроможна видавнича справа, адже вона створює те, без чого насправді не може обійтися людство. Поліграфія – це те, завдяки чому наше життя є цікавим, успішним, перспективним, справжній ренесанс української книжки. Книжкова графіка – один з видів образотворчого мистецтва, який може виступати засобом формування і розвитку творчої уяви особистості.

Аналіз публікацій доводить, що «у поліграфічному мистецтві народжуються нові стилі та напрямки, що стає можливим завдяки використанню сучасних технологій для реалізації концепцій ілюстраторів, а зовнішній вигляд, візуалізація та доповнення ілюстраціями друкованих видань мають вагомі переваги – помітність серед інших та полегшення сприйняття тексту» [24, с. 43]. На думку А. Кудряшової «видавничо-поліграфічна галузь є надзвичайно чутливою до суспільно-економічного стану. Основними критеріями, що стримують розвиток книговидавання в Україні є: низький попит через невисокі доходи населення; заміщення практики читання задля розваги

іншими видами дозвілля; невідповідність технічного та технологічного оснащення більшості поліграфічних підприємств середньому світовому рівню; висока вартість поліграфічного обладнання та матеріалів; висока вартість поліграфічних послуг; складність виготовлення високоякісної книжкової продукції; низька інвестиційна активність» [24, с. 43].

Аналізуючи джерела, зазначимо, що на початку дев'яностих років з'являються перші приватні видавництва в Україні: «Фоліо», «Кальварія» (1991 рік); «А-БА-БАГА-ЛА-МА-ГА», «Дух і літера» (1992 рік); «Клуб сімейного дозвілля» (2000 рік), «Видавництво Старого Лева» (2001 рік), «Наш Формат» (2006 рік); Л. Бондар «Illustration in Ukraine. Ілюстрація в Україні» (актуальне сучасне видання українського мистецтва ілюстрації). Вагомим для нашого дослідження є такі наукові розвідки О. Ламонова (приділяла увагу українській книжковій графіці); фахівці Ольга Гладун, Ольга Лагутенко, Оксана Ламонова, Ірина Максимлюк, Тетяна Шепеть та інші (вітчизняні мистецтвознавці з книжкової та ілюстративно-станкової ілюстрації); Є. Гапчинська, В. Єрко, О. Колесникова, І. Коршунова, О. Кульчицька, О. Петренко-Заневський, Д. Шавикіна, Е. Яблонська та інші (оформленням та ілюструванням дитячих книг) тощо.

Такі автори, як Б. Дурняк, Р. Машталір зазначають, що «видавничо-поліграфічні підприємства, видавництва і редакції можуть випускати різні книги за жанром. Вони можуть бути такими: інформаційними, розповідними (маються на увазі, якісь романи, казки та інші цікаві розповіді), розважальними, дитячими, спортивною та політичної тематики, романи, збірки віршів, різні тематичні поезії, музичні книги, енциклопедії, історичні та інші» [12; 33].

Варто звернути увагу на те, що діяльність, спрямовану на виготовлення книжкової продукції умовно поділяють на три основні етапи (подаємо на рис. 1.1). Висока якість виконання кожного з етапів призводить до отримання високоякісної готової продукції – книги [33, с. 43].

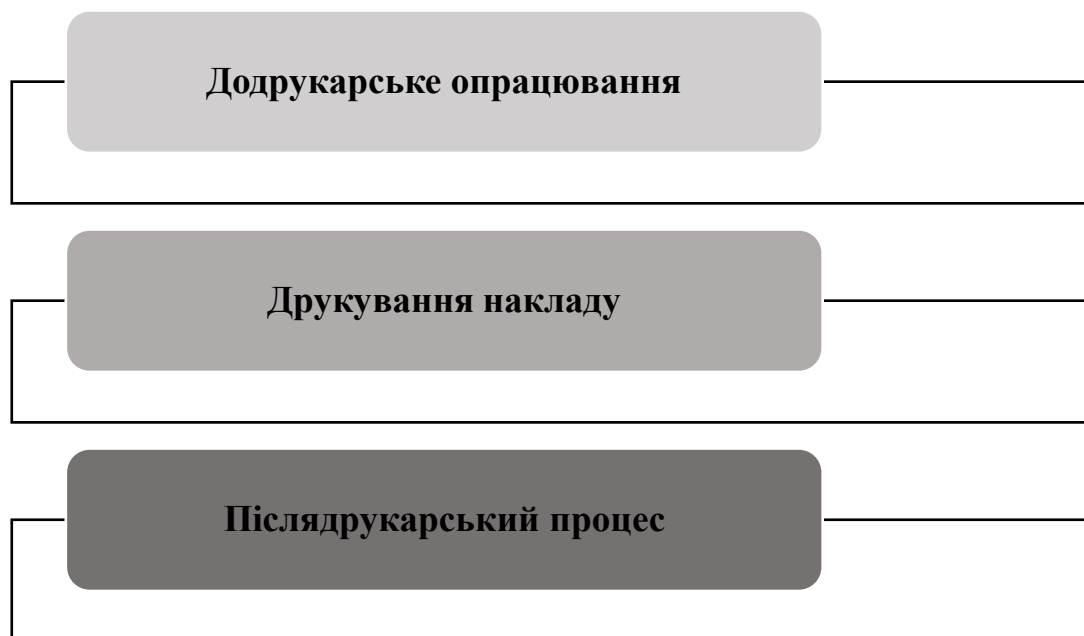

Рис. 1.1. Етапи створення книжкової продукції

Визначимо поняття «видавнича справа». Це творчо-виробничий процес над яким постійно працюють дизайнери та художники, створюють друковані видання, згодом розповсюджують видавничо-поліграфічну продукцію. Нами досліджено, що поліграфічна галузь не стоїть на місці, постійно розвивається і вдосконалюється (виготовлення друкованої продукції та розповсюдження).

На рис. 1.2. подаємо завдання поліграфічного підприємства.

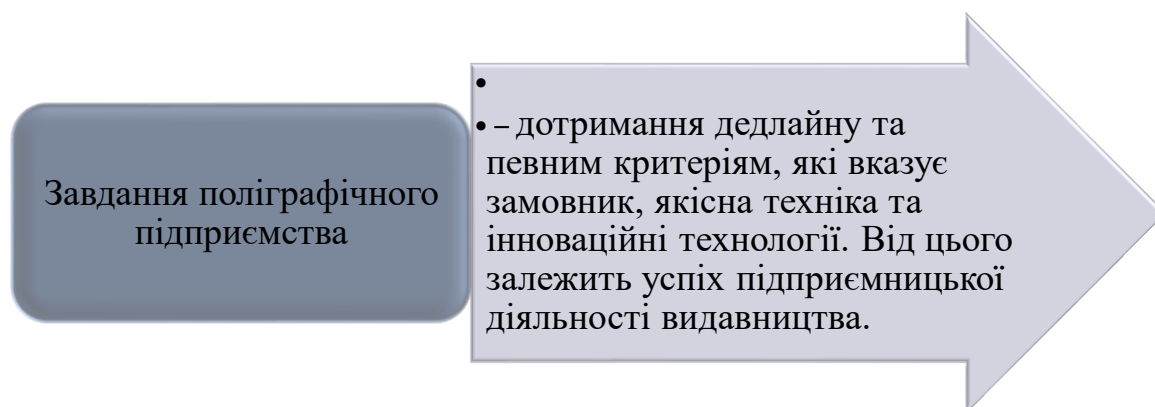

Рис. 1.2. Завдання поліграфічного підприємства

Відмітимо, що сьогодні друкарні (видавництва) друкують продукцію замовника (клієнта) вже по готовим файлах. У випадках, якщо книга (продукція) не оформлена належним чином від замовника, тоді редакційний відділ (спеціалісти й фахівці з типографії) дозавершують процес, погоджують з клієнтом і передають на друк.

Аналізуючи джерела, зазначимо, що поліграфічна промисловість пройшла складний і багатовіковий шлях розвитку. Поява поліграфічної техніки розпочалася із заміни рукописних текстів на друковані. Вперше книгодрукування з'явилося в IX ст. в Китаї і Кореї, де друкарською формою слугувала дерев'яна дошка, на поверхні якої був зображений текст чи малюнок. Потім вручну гравіювали пробільні ділянки, таким чином отримуючи форму високого друку [45, с. 6].

Для отримання друкарського відбитка на форму наносили фарбу, форму покривали аркушем паперу і протирали його гладенькою паличкою, створюючи тиск, у результаті чого фарба переходила на папір і залишався відбиток. Цей спосіб назвали ксилографією.

Винайдення ксилографії відносять до другої половини VI ст., а у IX ст. вона набула широкого розповсюдження. Для друкування ілюстративних матеріалів ксилографію застосовують і досі. Це пов'язано з появою у XVIII ст. так званої торцевої ксилографії – нового типу, досконалішого від гравюри на дереві. На вирізання рисунків, а потім і тексту на дереві витрачалося багато часу, навіть більше, ніж на переписування книг. Щоправда, коли розпочиналося друкування, то згаяний час надолужувався сторницею, оскільки з однієї дошки можна було отримати не один десяток відбитків [45, с. 6].

Однак, якщо в тексті виявляли помилку, то доводилося переробляти всю друкарську форму. Найдавнішою друкованою пам'яткою вважають буддійську священну книгу «Діамантова сутра». У першій половині VIII ст. н. е. із дерев'яних дощок у Китаї було віддруковано газету «Кай Юань жибао», яка збереглася до наших днів. В Україні ксилографію застосовували для

друкування книжкових прикрас: заставок, віньєток, декоративних рамок і закінчень, ініціалів та ілюстрацій. Такі друкарські форми називали дереворитами. Проте з часом ксилографія була змушена поступитися місцем досконалішому методу отримання друкованих зображень [45, с. 7].

У галузі промисловості видавництва є таке поняття, як поліграфія. Вона займається розмноженням різноманітної друкованої продукції. Франциск Скорина підніс мистецтво кириличної книги до рівня світових досягнень свого часу. Його видання – це приклад розуміння книги як єдиного художнього організму, всі елементи якого нерозривно пов'язані між собою. Його заслуги мали величезне значення і для України, адже тоді культурне життя білоруського і українського народів становило єдиний процес у Великому князівстві Литовському. Білоруські й більшість українських земель були тоді єдиною Київською митрополією. 1 березня 1564 року Іван Федоров і Петро Мстиславець самостійно виготовили все устаткування для набирання та друкування тексту і розробили оригінальну технологію друку книг [45, с. 7].

Деякі вчені вважають, що до прибуття Івана Федорова до Львова і заснування ним у 1572 – 1573 роках друкарні та видання 1574 року «Апостола» на теперішніх західноукраїнських землях ще у XV ст. існувало книгодрукування. На жаль, досі не знайдено жодної датованої книги дофедорівського періоду. Однак пошуки тривають. Іван Федоров, який в Україні почав називати себе Федоровичем, прибув до Львова 1572 р. «Завдяки людинолюбивому промыслу Божому прийшов я до Богоспасенного міста, що називається Львів», – так пише він у післямові до львівського «Апостола». Іван Федоров був одним із найосвіченіших людей свого часу.

Нам достеменно невідомі ні рік, ні місце його народження, де він вивчав інженерні науки і друкарське мистецтво. Проте відомо, що до Львова він прибув у зрілому віці, досвідченим друкарем. У своїй львівській друкарні, крім «Апостола», Іван Федоров видав перший східнослов'янський «Буквар» і одночасно перший вітчизняний підручник, потім в Острозі надрукував першу повну слов'янську Біблію – найбільшу за обсягом і найдосконалішу за

поліграфічним рівнем роботи – та перше в нашій країні окреме видання поетичного твору «Хронологія». В Україні Іван Федоров уперше застосовує оригінальний, ще невідомий у Європі, спосіб друку двома фарбами [45, с. 9-10].

На галицькій землі друкарство особливо поживалося в 70-х рр. XVI ст. при братських школах і монастирях. Відчутним осередком українського друкарства була Острозька друкарня на Волині, де 1581 року Іван Федоров надрукував Острозьку Біблію – перше повне видання усіх книг Священного Писання церковнослов'янською мовою.

Початком вітчизняної преси можна вважати першу чверть XIX ст., коли у Харкові з'являються газети і журнали «Харківський тижневик», «Український вісник», «Харківський демократ», «Український домовод», «Харківські новини», «Український журнал». Саме ці видання і слід вважати першими зразками української періодики, хоч друкували їх переважно російською мовою. Ще раніше періодичні видання побутували на західних українських землях, зокрема в Галичині. 9 липня 1749 року у Львові вийшов «Кур'єр львовський» («Львівський кур'єр») польською мовою. 1779 року там само виходила газета «Суплімент» («Повідомлення»), жоден примірник якої не зберігся до наших днів. Уцілів лише комплект тижневика французькою мовою «Газет де Леополь» («Львівська газета»), що його видавали французькою мовою за зразком тодішніх аналогічних видань Варшави та Відня. Технічна революція XIX століття не пройшла повз поліграфію, яка перетворюється на поліграфічну галузь. Зростають накладки книг, журналів, газет, скорочуються терміни їх виготовлення, відкриваються нові типографії, з'являються більш досконалі технології виготовлення друкарських форм, механізуються друкарські та палітурні роботи, розширюються сировинні ресурси для виготовлення паперу і фарби [45, с. 9].

Змінюється облік книги. Перше місце посідає високий друк. З'являється фотографія, і це дає можливість для виготовлення ілюстраційних форм не ручним, а фотографічним способом. 1886 року була винайдена складальна рядковідливна машина «лінотип». Через рік з'явилась буквовідливна машина

«монотип». Ручні станки замінили машинами з більшою продуктивністю. У 1807 році була винайдена перша друкарська машина продуктивністю 400 відб/год. У I половині XIX ст. розвивається стереотипія. У 70-ті роки з'являються найбільш продуктивні рулонні ротаційні машини високого друку. Наприкінці XIX ст. – машини глибокого друку, на початку XX ст. – плоского офсетного друку. Прогрес не стоїть на місці. Вдосконалюються складальні процеси з появою фотонабору. Постійно розвиваються технології виготовлення друкарських форм високого і офсетного друку. З'являються «комп'ютерні технології», які зараз посідають основне місце у виготовленні друкованої продукції в Україні та світі [45, с. 9-11].

Отже, українська книжкова ілюстрація потрапляє в сферу наукових досліджень, що дає інформацію про лише її певні аспекти, немає цілісного вивчення загальних тенденцій оформлення книжкової ілюстрації. Тому існує потреба ґрунтовного дослідження витоків, основних термінів та її особливостей розвитку. Нами з'ясовано, що цифрові технології дозволяють значно розширити візуальні межі книжкової графіки сьогодення, сам процес видавництва рухається швидкими інноваційними темпами та набуває все більш комп'ютеризованого вигляду, що збагачує її художню виразність.

1.2. Основні поняття і термінологія в поліграфії

Сучасна книга є однією з найважливіших духовних потреб сучасної людини. На частку дизайнера-ілюстратора книги випадає відповідальне завдання – втілення засобами графічного мистецтва ідейно-художнього задуму, змісту літературного тексту і створення ілюстрацій у книзі. Тільки гармонійне поєднання цих процесів створює повноцінну книгу для юних читачів.

Художні образи книжкової ілюстрації передають дизайнери-ілюстратори за допомогою зображувальних засобів, створені автором тексту книги.

Завдання ілюстрацій – розкрити і передати літературний зміст засобами образотворчого мистецтва.

Проаналізувавши джерела з нашої теми дослідження, ми послуговувались термінологією авторів О. І. Пушкаря, Є. М. Грабовського, М. М. Оленича. Терміном поліграфія (від грец. πολυ – багато, γραφω – пишу) – називають сукупність технічних засобів розмноження інформації.

Терміном поліграфія, видань і друкованих виробів, а також поліграфією називають галузь народного господарства – поліграфічну промисловість. Поліграфічне виробництво – це процес, який включає в себе сукупність різних технічних засобів, що використовуються для друкарського розмноження текстової і ілюстративної інформації у вигляді книг, газет, журналів, бюлетенів та іншої друкованої продукції.

У видавничо-поліграфічній практиці інформація (від лат. information – пояснення, викладення та знання) – відомості в будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях (книги, малюнки, фотографії, бази даних комп'ютерних систем та інші публічно оголошені чи документовані відомості).

Друк – різноманітні способи отримання відбитка на задрукованому матеріалі. Друкарський процес (друкування) – багаторазове отримання ідентичних відбитків тексту й ілюстрацій шляхом перенесення фарбового шару з друкарської форми на задрукований матеріал (папір, картон, скло, метал тощо).

Друкарський знак – елементарне графічне зображення тексту (літера, цифра, розділовий знак і кожен пробіл між словами). Фотоформа – носій ілюстраційної та текстової інформації у вигляді негатива чи діапозитива, яка використовується для виготовлення друкарської форми.

Шрифт – набір графічних знаків певного розміру, гарнітури та креслення.

Друкарська форма – носій графічної інформації тексту й ілюстрацій, яка використовується для поліграфічного розмноження інформації. Вона становить

пластину, рідше циліндр, на поверхні якої знаходяться друкарські та пробільні елементи.

Друкарські елементи – це ділянка форми, на якій в процесі друку наноситься фарба з послідовним її передаванням на задрукований матеріал.

Пробільні елементи – це ділянки друкарської форми, на які не наноситься фарба, в результаті чого поверхня задрукованого матеріалу, яка відповідає цим ділянкам, не буде задрукована. Нанесення фарби в процесі друку тільки на друкарські елементи форми забезпечується завдяки їхньому просторовому розподілу або створенню різних фізико-хімічних властивостей друкарських і пробільних елементів.

Задрукований матеріал – матеріал, на якому друкується різного роду продукція (папір, картон, метал, пластик, скло, полімерна плівка тощо). Для виконання друкарського процесу необхідні, крім друкарської форми, папір і друкарська фарба, а також друкарське обладнання.

Дизайн – замисел, проєкт, креслення, рисунок, творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей виробів, що випускаються промисловістю.

Видавнича продукція – сукупність видань, призначених для випуску або випущених видавцем.

Видання – твір (документ), що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений друкуванням, тисненням або іншим способом, містить інформацію для поширення, і відповідає вимогам державних стандартів щодо видавничого, поліграфічного і технічного виконання.

Книга – це неперіодичне текстове книжкове видання у вигляді блока скріплених у корінці аркушів друкованого матеріалу в обкладинці чи палітурці обсягом понад 48 сторінок.

Брошура – книжкове видання, скомплектоване вкладкою, обсягом від 4 до 48 сторінок.

Технологія – комплекс організаційних заходів, операцій і прийомів, спрямованих на виготовлення, обслуговування, ремонт, експлуатацію.

Поліграфічні технології – розроблення процесів конструювання і виробництва різних видів друкованої продукції та реклами.

Технологічний процес – послідовність технологічних операцій, необхідних для виконання певного виду робіт, які перетворюють сировину, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі, що знаходяться на поліграфічному підприємстві, в готову продукцію [45, с. 12-13].

Отже, висвітливши основні поняття нашого дослідження бачимо які важливі технологічні етапи створення проходить книга. Вона є однією з найважливіших потреб сучасної людини. На автора книги лягає відповідальність втілення ідеї та задуму, ілюстрації та сам зміст літературного тексту. І після проходження усіх кроків – на світ народжується повноцінне видання.

1.3. Етапи випуску поліграфічної продукції

Поліграфічна промисловість випускає у світ великий асортимент поліграфічної продукції у вигляді: листівок, бюлетенів, газет, брошур, книг, журналів, різного роду рекламну продукцію і т. д. Для виготовлення цієї продукції необхідна певна підготовка виробництва – це комплекс робіт, спрямованих на забезпечення повної готовності виробництва до випуску різного роду продукції.

Виходячи з широкого асортименту поліграфічної друкованої продукції, ми можемо сказати, що на її виготовлення поліграфічне підприємство витрачає різну кількість часу. Так, на виготовлення листівки потрібно набагато менше часу й витрат, ніж на виготовлення книги в м'якій обкладинці, а виготовлення книги в твердій палітурці – це найдовший технологічний процес виготовлення друкованого витвору мистецтва.

У виготовленні готової продукції бере участь велика кількість палітурного обладнання (різальні машини, лінії комплектування, швейне

обладнання, обладнання для оброблення корінця блока і т. д.). Усі поліграфічні підприємства використовують хімічні і фізико-хімічні процеси, електроніку і лазерну техніку.

Технології виготовлення друкарських форм кожне поліграфічне підприємство обирає залежно від своїх технологічних можливостей і видів друкарського обладнання.

Умовно виробництво друкованої продукції можна поділити на 3 – 4 різні, але взаємопов'язані технологічні процеси (подаємо у Таблиці 1.1).

Таблиця 1.1

Технологічні процеси виробництва друкованої продукції

№ з/п	Етапи	Зміст
1	<i>Перший етап</i>	оброблення текстової і образотворчої інформації – оригіналів, які будуть відтворені в друкованому вигляді (лат. <i>originalis</i> – первинний). У результаті виконання цього процесу ми отримаємо негативи або діапозитиву на прозорій плівці (фотоформи) або PDF-файли, на яких зберігається інформація для виготовлення друкарських форм. Цей етап називають етапом додрукарського оброблення інформації і зазвичай зараз він виконується видавництвом.
2	<i>Другий етап</i>	виготовлення комплекту друкарських форм з фотоформ чи з PDF-файлів, які необхідні для розмноження інформації. Друкарські форми можна виготовити: за допомогою монтажу діапозитивів, за технологією <i>computer-to-film</i> та <i>computer-to-plate</i> [45, с. 13].
3	<i>Третій етап</i>	друкування накладу поліграфічної продукції – отримання з друкарських форм певної кількості (залежно від накладу) ідентичних відбитків віддрукованих аркушів, зошитів або газет, що, власне, і є розмноженням інформації). Друкування накладу відбувається на аркушевих і рулонних друкарських машинах.

4	Четвертий етап	оздоблення, виконання брошурувальних або брошурувально-палітурних робіт. На цьому етапі поліграфічна продукція стає придатною для користування споживачем, набуває закінченого вигляду для використання інформації (газета стає газетою, книга – книгою, а рекламна інформація – рекламним буклетом чи листівкою). Залежно від виду друкованої продукції на четвертому (завершальному) етапі поліграфічне підприємство розробляє певні технологічні процеси і витрачає час на їх виготовлення [45].
---	-----------------------	---

Характерною рисою сучасних підприємств є комплексна механізація, автоматизація і комп'ютеризація виробництва, широке використання новітнього автоматичного і електронного обладнання, використання автоматизованих ліній. Підсумовуючи, можна сказати, що перший і другий етапи часто називають додрукарською підготовкою видання і вона потрібна кожному виду друкованої продукції, а третій і четвертий – обираються замовником залежно від виду поліграфічного продукту, враховуючи можливості поліграфічного підприємства [45, с. 15].

Сучасність і новітні технології не стоять на місці, постійний рух і розвиток, вдосконалення програмування, використання ІКТ, дозволяє ілюстраторам, художникам, авторам мистецьких продуктів створювати новітні інтерактивні дизайни, книги, журнали тощо. Відбувається еволюція традиційних технік; також використання ІІІ (соціальні мережі, дизайн мобільних додатків, сайти та корисні ресурси) дає авторам нові можливості поєднувати фотографії, ілюстрації та типографіку з комп'ютерною графікою, створюючи унікальні зображення.

Процес створення книжкової ілюстрації проходить на своєму шляху певні етапи від задуму до його втілення (див. рис. 1.3):

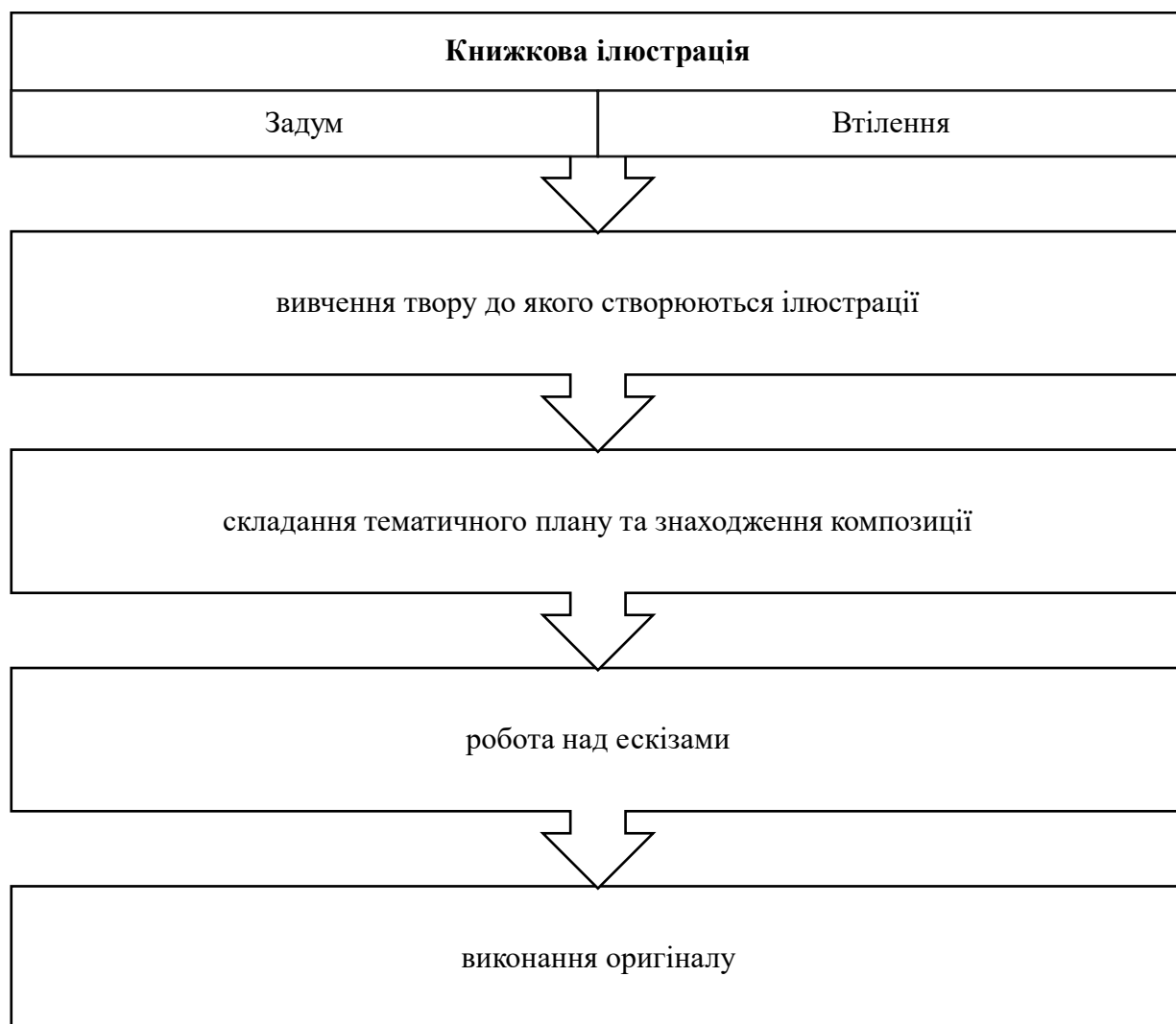

Рис. 1.3. Етапи процесу створення книжкової ілюстрації

Книжкова ілюстрація до будь-якого твору – це результат надзвичайно складної по комплексу творчої праці дизайнера-ілюстратора, яка поєднує в собі різні стилі виконання. Художник має передати і зобразити події твору, зовнішність героїв і їх костюми, оточуючий світ (об’єкти, явища тощо).

Отже, зазначимо, що для автора стає важливим створення високоякісної ілюстрації, яка доповнює сюжет і задум книги, саме це і стає унікальним для створення видання. Так, на обкладинці продукту автор має ефективно передати, враховуючи кольорову гамму та елементи дизайну, тему книги, стиль, особливості ідеї та привернути увагу читача, або викликати певні асоціації. Взагалі, підготовка книги – це довготривалий і складний процес, де кожен етап (верстка, підбірка шрифту, розміщення тексту, заголовків, зображення,

допоміжних елементів, редагування, рецензування, художнє оформлення видання, книга, брошура, обкладинка, сторінка, титул, вклейка і саме видавництво) та принцип має бути врахований. Саме тому, головним завданням автора стає створення креативного образу, ідеї змісту, задуму, який буде відрізнятися від інших продуктів мистецтва та надовго утримає увагу читача.

Висновки до першого розділу

Проаналізувавши стан наукової розробленості теми нашого дослідження та дослідивши сучасний стан української книжкової ілюстрації можна зробити висновки, що інтерес до цього питання є не випадковий. Нами з'ясовано, що на сьогоднішній день видавнича справа набуває справжніх масштабних обертів в Україні. Поліграфічна діяльність не стоїть на місці, вона постійно розвивається, бізнес у цій галузі поступово налагоджується.

Нами визначено, що сучасна поліграфія друкує продукцію вже по готовим файлах замовника (клієнта) або ж виробляють різні вироби виходячи з потреб та побажань самого замовника і така практика є нормальною. З'ясовано, що найчастіше виробляється поліграфічна продукція вже по готовим файлах замовника. Якщо в першому випадку, тоді продукція вступає у типографію та починається процес вироблення продукту на замовлення. А вже потім, після всієї процедури очікує на складі на свого власника. Якщо книга не оформлена належним чином від замовника, тоді цю роботу можуть виконати вже спеціалісти й фахівці з типографії. Отриманий макет погоджується з клієнтом або ж замовником і відправляється у друк. Після того, як матеріал буде готовим, замовник його може забрати, але для початку перевірити, чи все там нормально і якісно. Це важлива складова.

Нами визначені відомі спеціалісти, які досліджували історію книги та книжкової ілюстрації. Серед них: Г. Гільо, Г. Доре, Г. Кларк, П. Реннер; у напрямку сюжетний реалізм – П. Картер; акварельна стилізація нової хвилі –

Г. Бекхофф, Ф. Девіс, М. Купер; у напрямі карикатури – У. Морган; ілюстрування дитячої книги – М. Токар; інтерактивні експерименти – Л. Аметова; книжкова графіка – Є. Гапчинська; комп'ютерні технології у дизайн-діяльності – Т. Габрель; актуальне сучасне видання українського мистецтва ілюстрації Л. Бондар «Illustration in Ukraine. Ілюстрація в Україні». Українській книжковій графіці приділяла увагу О. Ламонова; рання творчість найбільших українських художників-графіків – С. Адамовича, А. Данченко, А. Базилевича, А. Губарева, Г. Зубковського, В. Куткіна, Н. Лопухової, Г. Малакова, І. Селіванова, Г. Якутовича. Також серед вітчизняних мистецтвознавців з книжкової та ілюстративно-станкової ілюстрації зазначимо таких фахівців, як: Ольга Гладун, Ольга Лагутенко, Оксана Ламонова, Ірина Максимлюк, Тетяна Шепеть та інші. Над оформленням та ілюструванням дитячих книг – роботи Є. Гапчинської, В. Єрка, О. Колесникова, І. Коршунова, О. Кульчицької, К. Лавра, О. Петренка-Заневського, Д. Шавикіна, К. Штанка, В. Харченка, Е. Яблонської, Г. Якутовича та інших. Книжкова графіка – один з видів образотворчого мистецтва, який може виступати засобом формування і розвитку творчої уяви особистості.

Нами визначені ключові поняття дослідження, так «поліграфія» – це те, завдяки чому наше життя є цікавим, успішним, перспективним, справжній ренесанс української книжки, а «книжкова графіка» – один з видів образотворчого мистецтва, який може виступати засобом формування і розвитку творчої уяви особистості. Нами виокремлено чотири етапи технологічних процесів виробництва друкованої продукції і з описом подані у таблиці.

Підсумовуючи перший розділ нашого дослідження, зазначимо, що для автора стає важливим створення високоякісної ілюстрації, яка доповнює сюжет і задум книги, розвивається кожного дня, відкриває нові можливості для творців.

РОЗДІЛ 2. ТВОРЧА РОБОТА «ЗАГАДКИ ПЛАНЕТИ ЛУС»: СТАДІЇ ВИКОНАННЯ

2.1. Структура казкової ілюстрації та її поширення у сучасному світі

Світ не стоїть на місці і розвиток сучасної казкової ілюстрації вимагає нового розвитку, підходів, вимог до професійного митця до створення нових ідей та продуктів мистецтва. Розширюючи знання дітей про навколишній світ, формуючи їх поведінку, вольові якості, характер, патріотичні почуття, автор книги має взаємодіяти на дитину дошкільного віку, учнів початкової школи за допомогою слова.

Книга для дітей має бути спрямована безпосередньо на дитину, її світогляд, рівень розвитку, що за допомогою художніх образів здійснює виховну та освітню функції, дає нові знання в процесі ознайомлення з навколишнім світом, дає певні розуміння, закладає певний лексикон, розвиває уяву і фантазію. Дитина – це особистість зі своїми особливими потребами, яка чекає від побаченого і прочитаного певні емоції і розуміння. На ці потреби орієнтовані автори книг. Тому автор книги має бути обізнаний у віковій психології (розумітися на особливостях сприймання, мислення, уяви дитини), враховувати вік, рівень розвитку і спектр інтересів свого читача.

Ми знаємо, що будь-яка література, має свої вимоги та характерні риси. У дитячій літературі головні персонажі, зазвичай, – діти, вони допомагають встановити тісний зв'язок з читацькою аудиторією. Автор і дизайнер-ілюстратор має враховувати вікову категорію читацької аудиторії при написанні твору і створення книжкової ілюстрації. Також, врахування інтересів дітей. Це можуть бути: подорожі, фантастичні пригоди, пошуки скарбів, партнерські стосунки, ігри; стиль і мова творів проста та зрозуміла. Розвиток сюжету має розгортатися динамічно, дії – описуються в діалогах персонажів.

Видавнича справа зазнала більшого розвитку з часу винайдення друкарського верстата. Точна дата «народження» книгодрукування не відома, однак історики стверджують, що ідею книгодрукування реалізував німецький

винахідник Йоганн Гутенберг. Останнім часом Гутенбергова «одноосібність» сумнівна через нові відкриття. Так, французькі історики стверджують, що книги друкували і в місті Авіньйон (Франція) в 1444–1446 рр. Організатором друкарні виявився новоприбулець із Праги (Чехія) Прокопій Вальдфогель, про якого поки що більше нічого і не відомо [12, с. 12-13].

Отже, дитячі освітні видання – це ті видання, які спрямовані на розвиток, навчання та виховання дитини із врахуванням психолого-педагогічних особливостей вікової диференціації, що сприятимуть формуванню особистості. Нині дитячі освітні видання закономірно привертають увагу не тільки укладачів дитячих освітніх, а й представників інших галузей науки: редакторів, видавців, психологів, менеджерів. Тому як вид наукової, інтелектуальної, суспільно-культурної, фахової діяльності, формування професійної культури майбутніх редакторів має бути системою певних дій, операційно забезпечених [12, с. 12-13].

За дослідженнями французького соціолога, письменника, журналіста Робера Ескарпі, книга у своєму розвитку пройшла п'ять етапів або «зрушень»: перший етап – сувій, прадавня форма книги; другий етап – кодекс, який виготовлявся спочатку з пергаменту, а потім – із паперу; третій етап починається із винаходу книгодрукування в XV ст. німецького новатора Йоганна Гутенберга; четвертий етап починається з появи у XIX ст. машинної поліграфічної техніки; п'ятий етап пов'язаний із появою дешевої книги в паперовій обкладинці, що отримала назву «пейпербек». Ця новинка, стверджував французький соціолог, і викликала «революцію у світі книг», значне кількісне зростання друкованої продукції [12, с. 18].

У виникненні та розвитку книгодрукування важливі факти про помічника Лауренса Костера – Фуста (за іншими відомостями – Фауст). Відомо, що Фуст утік від свого господаря, прихопивши не лише секрет технології, але й друкарське приладдя. Він через Амстердам прибув до Кельна, а потім – до Майнца, де відкрив свою друкарню. Саме у Майнці зустрілися Фуст і Йоганн Гутенберг. За даними українського дослідника І. Михайлина, документально

підтверджена версія відкриття друкарства пов'язана саме з іменем німецького сподвижника, який присвятив новій справі все своє життя. Його справжнє прізвище – Генсфляйш, але життєві обставини примусили його взяти псевдонім – Гутенберг. У дитинстві Гутенберг отримав освіту, він належав до шляхти, роду майнцьких аристократів, яких згодом під час повстання вигнали з міста. Так Й. Гутенберг позбувся всього майна, однак першу свою друкарню він заснував у 1438 р. у Страсбурзі. Для налагодження справи книгодрукування необхідні були чималі кошти. Їх у Йоганна Гутенберга не було, і він звернувся до Страсбурзького монастиря Святого Фоми та кількох заможних городян за позикою, запевнивши їх в успіхові справи. Проте успіх був нешвидким – серія експериментів для визначення найкращого рецепту виготовлення гарнітури друкарського шрифту [12, с. 26].

Цікавим є те, що «саме Й. Гутенбергові історія приписує відкриття способу виготовлення друкарських форм із застосуванням рухомих літер, створення ручного словоскладального пристрою для виготовлення відбитків виноградного преса, відкриття рецепта і якості шрифтів та хімічного складу друкарської фарби. Фахівці вважають, що Й. Гутенберг відкрив рецепт друкарського шрифту, яким до ХХ століття користувалася світова поліграфія: 70 частин свинцю, 25 – олова і 5 – сурми потребував для свого встановлення не однієї спроби. Друкарську фарбу, на відміну від усіх попередників, які розчиняли барвники у воді, Й. Гутенберг запропонував виготовляти на олійній основі» [12, с. 26].

Першими книжками для дітей із картинками були видання Біблії та букварів. У 1658 р. була видрукована книга Яна Коменського «Світ чуттєвих речей у картинках, або Зображення і найменування всіх найважливіших предметів у світі і дій в житті». Підручник призначений як для навчання дітей латинської мови у школі, так і в сім'ї. Уперше в історії навчальної літератури книга для дітей багата на ілюстрації: 150 майстерних малюнків створив сам Коменський. Підручник перекладений багатьма мовами і протягом більш як

півтора століття служив зразком книги для початкового навчання дітей [12, с. 31].

Відмічає авторка, що «наприкінці XVIII ст. у Німеччині з'явилися дві ілюстровані книги, видані спеціально для навчання дітей: «Первісне навчання» (1774) німецького педагога Йоганна Базедова і «Книжки-малюнки для дітей» (1792–1830) письменника і перекладача Фрідріха Бертуха» [12, с. 34].

Жанрова різноманітність творів «Молодої України» охоплювала оповідання, казки, п'єси, байки, вірші, науково-художні й історичні розповіді, фольклорні твори і, навіть, узор для вишивки тощо. Окрім літературних творів, у часописі друкували багато матеріалів природничої тематики. У спеціальній рубриці «Світознання» можна було почерпнути інформацію про землю та різноманітні зміни на її поверхні, про море, вулкани, повітря, сніг, вітер, «крейдяні гори», коралові острови, амебу, інфузорії, водяну крапельку, тропічні рослини, життя тварин тощо. Більшість таких розповідей написала сама редактор Олена Пчілка [12, с. 40].

Для втілення творчого задуму малюнок в ілюстраторів є безліч різних інструментів, стилі та техніки ілюстрування. До основних видів ілюстрацій належать: фронтиспис – розміщується на лівій стороні на розвороті з титульним листом книги, показує основну ідею твору або є портретом автора. Заставка – розташовується на початку глави чи книги, зображує місце дії певної частини твору. Сторінка складання – займає всю сторінку, часто використовується у дитячих книжках. Розгортка – розміщується на розвороті (двох сторінках) книги, використовується для висвітлення найбільш центральних подій сюжету. Кінцівка – завершує окрему частину, розділ книги чи твір загалом. Буквиця – барвисті перші букви тексту на сторінках; нерідко буває стилізованою під епоху чи жанр книги.

За стилістикою розглядаємо такий варіант: для дитячих книг, мистецьких творів, для науково-популярної та технічної літератури, карикатури та комікси. Усі вони розрізняються за емоційною змістовністю, яскравістю, точністю.

Ілюстрації, які були виконані в різних техніках та за допомогою різних матеріалів та способів, створюються для певного настрою та сприйняття. Яскраві кольорові картини створюють живі образи, які підходять для казок та пригодницьких історій. Гравюра робить образ готичним. Екзюпері малював аквареллю, пером та олівцем, що надає його роботам наївність, доброту, «легкість» та «прозорість». Сьогодні до традиційних мальовничих, графічних та гравюрних ілюстрацій приєдналися комп'ютерні технології. Їхня задача створювати вражаючі візуальні ефекти декількома рухами або ж командами, а результат виходить такий, що його складно досягти традиційними способами [24].

Отже, як правило, в книгах, що видаються для юних читачів, має бути багато ілюстрацій. Виходячи з вікових особливостей дитини старшого дошкільного віку і учня початкової школи маємо враховувати той факт, що діти сприймають образно і мають бути малюнки до тексту, оскільки дитина отримує перші відомості про світ не вербальним шляхом, а візуальним. Характерним для нашої книги характером зв'язку з текстом літературного твору є ілюстрації, які є розповідні. Вони дають характеристику головних героїв, використовуючи їх психологічні портрети, описують їх відносини через дії, жести, міміку, описують події та їх пригоди, які відбуваються у тексті, розкривають його зміст та задум. А також створена ціла серія ілюстрації до авторської книги Катерини Опанащук «Загадки планети Ліус».

2.2. Особливості створення та стадії виконання книги «Загадки планети Ліус»

Особливості створення книги сьогодення та книжкової графіки взагалі є кропіткою працею творців, дослідницьких пошуків та експериментів багатьох поколінь художників, авторів, дизайнерів, що спостерігається у великій кількості наявних стилів і підходів до оформлення книги. Для створення книги

«Загадки планети Ліус» для дітей старшого дошкільного віку і молодшого шкільного віку (6-10 років) нами було враховано особливості ілюстрування, дизайн і зміст. Це зумовлено дитячим сприйняттям інформації.

Ми враховували, що ілюстрація в книзі для читачів нашого віку займає головне місце по відношенню до тексту, ідеї і слугує основним джерелом інформації. Наші ілюстації – це яскраві, стилізовані зображення, що слугують для передачі загального образу головних персонажів, предметів, явищ природи без нагромадження «фотореалістичних» деталей, які ще важко сприймаються дитиною. Нами враховано вікові особливості дитини.

Персонажі і важливі деталі ілюстрації нашої книги зберігають форму і цілісність, показані у кадрі повністю; використані варіації одного кольорового тону, зображення предметів у перспективі. Значенню надавали фону та ілюстрації які мають більше текстур предметів. Зустрічається «гра» з формами і пропорціями персонажів і об'єктів.

На нашій обкладинці ми зобразили головних персонажів, які поринають у захопливу подорож. Це надає книзі особливого шарму і, на нашу думку, буде привертати увагу юних читачів, які цінують фантастичний і пригодницький жанр. Композиція обкладинки – чітко підкреслює професійний підхід до дизайну такого типу робіт. Хлопці (герої фантастичного твору) – створюють точку фокусу для читача, яка покращує загальний візуальний вигляд обкладинки, задає динаміки і ракета, яка передає енергію та рух у фантастичну подорож. Обкладинка вдало поєднала кольорову гаму.

Дизайн обкладинки ілюстрованої дитячої книги «Загадки планети Ліус» підкреслює легкість і фантастичність змісту нашого видання, а привабливість та динамічність, зроблено з метою отримання уявлення про те, що можна очікувати від твору у книзі.

Рис. 2.1. Обкладинка до книги «Загадки планети Ліус»

Ілюстрації характеризуються великою кількістю підходів: від дуже детального зображення сцен та персонажів, до мінімалізму та використання візуальної метафори. Фокус переноситься із зображення предмета чи героя на загальну атмосферу книги, зображуваного світу та певних моментів сюжету по тексту. Ми намагалися, щоб динамічні композиції ілюстрацій прагнули заінтригувати читача, підсилити емоційне враження від тексту, що досягалося нами додаючи високу контрастність світлотіней для того, щоб зворушити та направити акцент на емоції героя.

Дуже прискіпливо нами створювався форзац книги, який з'єднує книжковий блок з палітуркою (він у нас однаковий за кольором, з'єднує з книжковим блоком передню і задню частини палітурки).

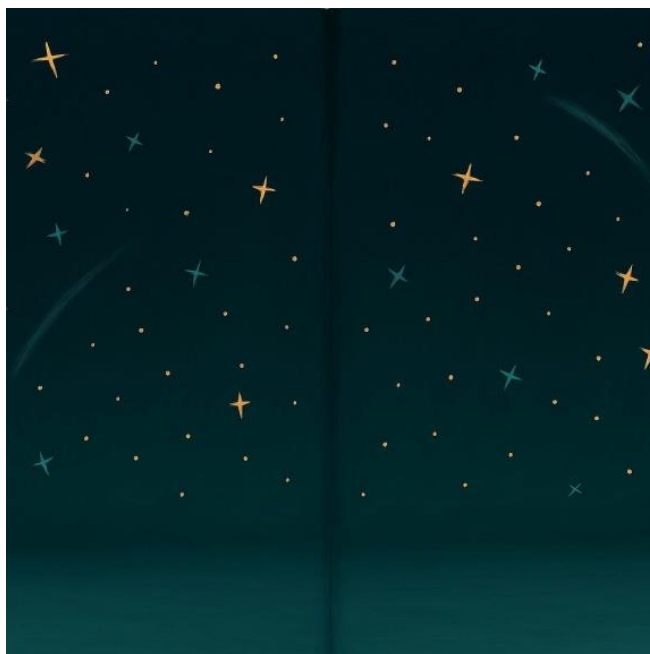

Рис. 2.2. Форзац книги «Загадки планети Ліус»

Увага нашої книги спрямована на казково-пізнавальний жанр. Її призначення – викликати емоції у читача про зворушливу подорож двох хлопчиків (мрійників, дослідників), а також про відносини (дружбу, вміння доводити справу до кінця. Твір передбачає пізнавальний характер для дітей і це дуже важливо, оскільки книга для юного читача займає одне з головних місць у вихованні світогляду. Ми, враховуючи вік наших читачів, чітко розуміли, що особливе місце у книзі займають ілюстрації. В цьому і полягає найважливіша роль дизайнера-ілюстратора. Вони у нашій книзі зустрічаються стилізовані, прості і зрозумілі для сприймання дитиною про речі чи явища, що допомагає дитині під час перегляду і читання твору уявляти і фантазувати.

Цікавим є те, що під час подорожі головні герої не шукають легких шляхів для досягнення цілей і у свій вік створюють неймовірні і фантастичні винаходи які рятують жителів планети Ліус. В книзі автор використовує такі кольорові рішення, як контрастні та насичені. В стилізації персонажів переважають гострі лінії, геометричність.

Розпочинаючи з першої глави під назвою «Знайомтесь – Том та Ренні», нас зустрічають дві яскраві ілюстрації, на яких відбувається знайомство з головними героями книги. Це два друга – Том та Ренні (див. рис. 2.3). Нами було обрано вік персонажів, а саме 10 років, задля кращого зв'язку з юним читачем. Характер ілюстрацій передає загальний настрій героїв, а саме: допитливість, позитив, винахідливість які, на нашу думку, є ключовими в аспекті взаєморозуміння між героями і аудиторією.

Рис. 2.3. Фрагменти ілюстрацій до першої глави книги «Загадки планети Ліус». Знайомство

Наступна глава ілюстрованої книги – «Створення космічного апарату». Відповідно до тексту книги, нами було вирішено показати етапи підготовки головних героїв до майбутньої подорожі, а саме ми можемо спостерігати процес створення макету космічного апарату, що детально зображує наміри Тома та Ренні щодо планів відвідування планети Ліус. Друга ілюстрація зображує процес самого будівництва космічного апарату. Хочемо зазначити, що емоції героїв залишаються позитивними і спокійними, що створює їм характер впевненості у своїх діях і спрямовує юного читача на те, що ніколи не

можна здаватись і потрібно йти до мети з усмішкою. Як і у попередніх ілюстраціях, використовуються яскраві контрастні кольори з дотриманням однакового стилю ілюстрації (див. рис. 2.4.).

Рис. 2.4. Фрагменти ілюстрацій до другої глави книги «Загадки планети Ліус». Проектування

У третій главі «Початок місії», нашої ілюстрованої казково-пізнавальної фантастичної книги, головним завданням було визначено створити ілюстрацію, яка зображає Тома та Ренні у екстер'єрі космічного апарату тому, що кінцівка цієї глави відбувається вже за межами планети Земля. Нашим рішенням було визначено план ілюстрації, а саме: головні герої, які зберігають позитивний емоційний стан, великий ілюмінатор позаду Тома та Ренні з виглядом на космічний простір і планету Земля, яка в точності передає модель справжньої Землі – материками, потоками хмар і океанами, що слугує акцентом на те, що на планеті існує життя. Екстер'єр космічного апарату було вирішено створити у вигляді абстрактного забезпечення життєдіяльності апарату, щоб юний читач,

дивлячись на ілюстрацію, міг самостійно уявити що зображено у даному ілюстрованому варіанті (див. рис. 2.5.).

Рис. 2.5. Фрагменти ілюстрацій до третьої глави книги «Загадки планети Ліус». Подорож розпочалась

У четвертій главі «Космічний простір», вперше ключовий акцент читача спрямовується на інший об'єкт, а саме планету Ліус, до якої прямують наші головні герої. Кольорова гама даної ілюстрації – яскрава, використані відтінки фіолетового та блакитного неонових кольорів, які мають створити неймовірний ефект загадковості для читача, що було нашим головним завданням у даній главі. На ілюстрації спостерігається велика кількість хмар у фіолетових відтінках і блакитне сяйво у вигляді кільця, що додає до ілюстрації розуміння того, що на планеті є атмосфера, відповідно і життя. Задній фон зображує велику кількість зірок, що спрямовує юного читача на розуміння того, що космічний простір – безмежний і величний. Можна вважати, що ілюстрація передає точну ціль подорожі головних героїв (див. рис. 2.6.).

Рис. 2.6. Фрагменти ілюстрацій до четвертої глави книги «Загадки планети Ліус». Планета Ліус

Наступна глава під назвою «Ліус» відбувається безпосередньо на новій планеті. Нашою ціллю було ознайомити читача з жителями Ліусу, їхніми особливостями, також характерним одягом та виглядом. На ілюстраціях ми спостерігаємо незвичайний народ, яких називають дворфами. Ідеєю створення цих персонажів було поєднання загальновідомих фантастичних рас, а саме ельфи і дворфи, що, на нашу думку, додало до цих характерів казковості і фантастики. Відповідно до норм рас, нами було виділено такі основні аспекти: маленький зріст (дворфи) і гострі вуха (ельфи), середньовічний фантастичний одяг жителів. На першій ілюстрації можемо спостерігати жителя Ліусу, якого звуть Дуд. Емоційно він здивований, із захопленням світінням очей, що зображує його зачарування Томом та Ренні. Друга ілюстрація зображує дідуса – у нашому випадку це старійшина народу дворфів – Тоб. Тут було рішення зробити персонажа мудрим і всезнаючим, атлантом і опорою жителів, що спостерігається у спокійному характері ілюстрації. У руці дідуса ми можемо

спостерігати яскравий посох, що символізує любов до природи. Третя ілюстрація переносить нас до кінця глави, де наші головні герої згоджуються на відпочинок від тривалої подорожі. Згідно тексту, дверфи вміють літати, тож основним завданням було зобразити їхнє вміння до польоту. Емоційне забарвлення ілюстрації – позитивне, можемо спостерігати те, що корінні жителі Ліусу раді Тому і Ренні, що спрямовує читача до теплих емоцій під час перегляду даної ілюстрації (див. рис. 2.7.).

Рис. 2.7. Фрагменти ілюстрацій до п'ятої глави книги «Загадки планети Ліусу». Дуд, Тоб, літаючі дверфи (зліва направо)

У шостій главі під назвою «Що трапилось?», події розгортаються щодо проблеми народу дверфів, а саме поступова загибель екосистеми і вирішення питання щодо локалізації катастрофи. Нашим рішенням було змістити акцент з персонажів на посох старійшини який, як було зазначено раніше, символізує природу самої планети. Згідно тексту книги, посох показує духовну силу Ліусу і поступово втрачає своє світіння. В ілюстрації посоха ми можемо спостерігати шестикутну ошнурівку, всередині якої інкрустовано дорогоцінні зелені камені,

які випромінюють поступово згасаюче помаранчево-жовте світло духовної сили та основу самого інструменту, що зроблений з дерев'яних матеріалів (див. рис. 2.8.).

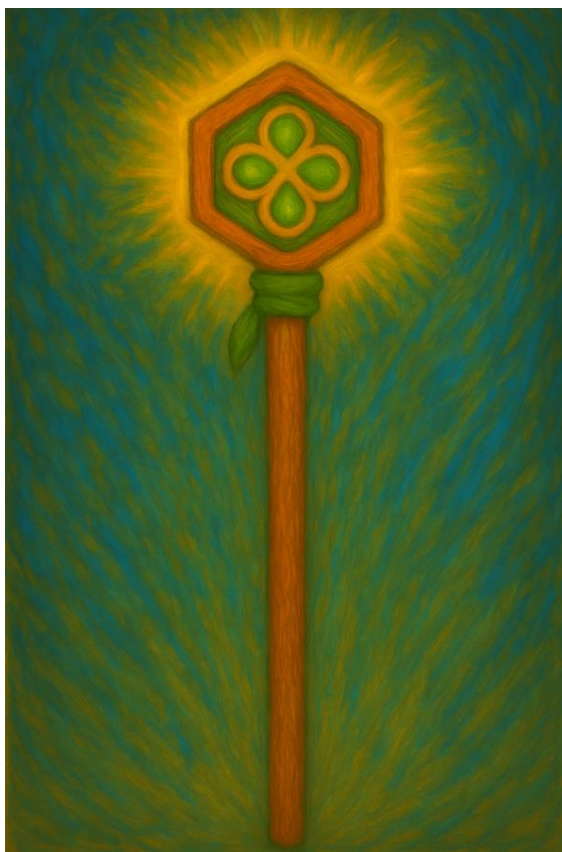

Рис. 2.8. Фрагмент ілюстрації до шостої глави книги «Загадки планети Ліус». Посох духовної сили

Восьма глава під назвою «Спасіння Ліусу» є своєрідною кульмінацією нашої ілюстрованої фантастичної книги. У ній головні герої та жителі планети знаходять вирішення проблеми згасаючої духовної енергії і рятують планету від загибелі. Наш акцент спрямований на дерево сямної верби під назвою «світлоцвіт», що є своєрідним ядром Ліусу. На ілюстрації ми можемо спостерігати саму вербу, яка сяє у яскравих неонових зелених, помаранчевих і жовтих кольорах, що спостерігались раніше у світінні

посоха. Також нами було вирішено додати дверфів, які дивляться на дерево, що ожило. Хоч ми і не бачимо їхніх очей та лиця, але можемо зробити висновок відповідно до їхніх розслаблених натур (плечей, рук, статури), що вони спокійні і щасливі – планету врятовано (див. рис. 2.9.).

Рис. 2.9. Фрагмент ілюстрації до сьомої глави книги «Загадки планети Ліус». Живий світлоцвіт

У останній, восьмій главі «Повернення до дому» нашої ілюстрованої книги «Загадки планети Ліус» було прийнято рішення зобразити наших головних героїв вдома, на планеті Землі. Згідно нашого тексту, дверфи, попрощавшись, передали Тому та Ренні паросток світлоцвіту. Вирушивши у подорож назад, вони заснули і прокинулись у своїх ліжках, у той же час, що й вставали під час польоту на Ліус. Здивовані від сну, вони вибігли на задній двір і побачили, що світлоцвіт посаджений. Наша ілюстрація передає їхні емоції після побаченого

паростка сяйної верби, що розвінчує їхні здогадки про сон. Емоції Тома та Ренні в ілюстрації передають їхнє щире здивування дереву – це спрямовано на взаєморозуміння спектру емоцій юного читача та головних героїв (див. рис. 2.10.).

Рис. 2.10. Фрагмент ілюстрації до восьмої глави книги «Загадки планети Ліус». Це не сон

Остання сторінка нашої ілюстрованої книги виконана в певних заданих нюанс тонах, що відповідають кольоровій гамі форзацу і головної обкладинки книги (див. рис. 2.11).

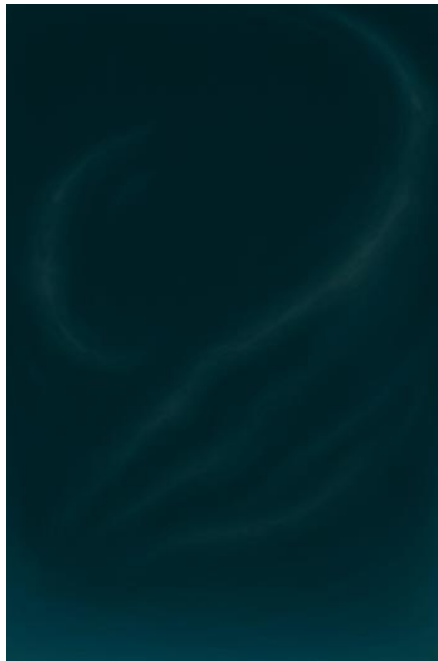

Рис. 2.11. Остання сторінка книги «Загадки планети Ліус»

Нашим завданням було донести через ілюстрації власні відчуття і бачення події, відчути емоції пізнання, дослідження, мрій які переживають головні персонажі твору. Ми намагалися передати в ілюстраціях свою ідею розвитку подій в творі.

Отже, роль художника-ілюстратора надзвичайно важлива. Наша головна мета в оформленні – композиційними способами чітко відобразити зміст тексту, показати ідею, правильно сформулювати загальний задум оформлення, який враховує теми для ілюстрацій, формат видання, шрифт, оформлення обкладинки та палітурки, а також врахувати індивідуальні особливості і вік дитини.

Також, наші ілюстрації прямо вказують на речі або дії, які відбуваються; окремі символи, дають простір для фантазії читача, можливість домислити деякі моменти самостійно. В створенні дитячої ілюстрації до нашої книги ми застосовували різні художні матеріали і засоби, точніше – це ілюстрації цифрові та ілюстрації у змішаній техніці.

2.3. Розробка дизайн-проекту ілюстрованої дитячої книги «Загадки планети Ліус»

Для створення ілюстрацій до книги «Загадки планети Ліус» було вирішено використовувати графічні редактори Adobe Illustrator 2023, Adobe In Design 2023, Adobe Photoshop, Sketchbook.

Початкові ескізи було створено в програмі Sketchbook. В процесі розробки було виготовлено 14 цифрових, кольорових ілюстрацій (дод. с. 47-51) та 1 цифрова, кольорова обкладинка для книги. Ілюстрації було створено у комп'ютерних графічних редакторах «Adobe Illustrator» та «SketchBook», робота зі шрифтами відбувалася у «Adobe In Design». Використано шрифт «Impact» (див. рис. 2.12).

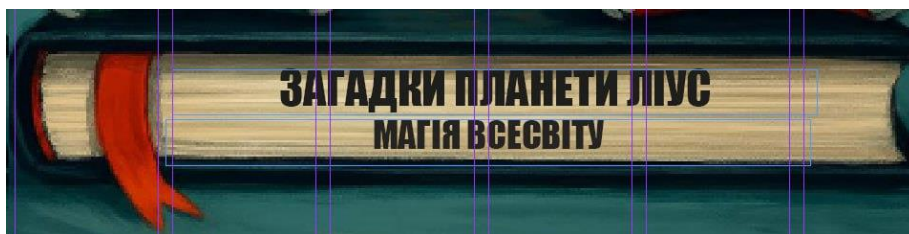

Рис. 2.12. Приклад використаного шрифту «Impact» в ілюстрованій дитячій книзі «Загадки планети Ліус»

Основною задачею проекту книги «Загадки планети Ліус» є пошук стилізації персонажів книги та їх оточення для найбільш повного відображення характеру фантастичної історії та її головних персонажів. Головні характеристики стильового рішення – фантазійна естетика, жанр фентезі, де з реальними героями з'являються нетрадиційні образи, безтурботне дитинство, пригоди та винахідництво. Стилiзація підбиралася з урахуванням уподобань вікової категорії читачів книги – старшого дошкільного віку та молодшого шкільного віку. Актуальним даний проект ілюстрацій робить стилізація, що відповідає сучасним вподобанням читача зазначеного нами віку. Під час пошуку образу головних героїв було зроблено ряд ескізів з пробами різних

способів стилізування, а також обрані способи у графіці відповідно з яким розроблено й інших персонажів книги.

Книга є авторською. Автором враховано текст і ілюстрації відповідно до віку (старшого дошкільного та молодшого шкільного) дитини. Це яскраво стилізовані зображення, що слугують для передачі головних персонажів, а також легко сприймаються дитиною. Книгу можна віднести до навчально-пізнавальної.

Отже, розробка дизайн-проєкту ілюстрованої дитячої книги «Загадки планети Ліус» відбувалася за сюжетом самої книги, пошуку власного художнього рішення та комп'ютерних програм. В процесі ілюстрування було використано широку палітру кольорів, що допомогло відобразити яскраві пригоди персонажів книги. Під час творчого пошуку стилю ілюстрації було враховано вікову категорію читачів книги – старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Висновки до другого розділу

Нами з'ясовано, що видавнича справа зазнала більшого розвитку з часу винайдення друкарського верстата. Точна дата «народження» книгодрукування не відома, однак історики стверджують, що ідею книгодрукування реалізував німецький винахідник Йоганн Гутенберг. Останнім часом Гутенбергова «одноосібність» сумнівна через нові відкриття. Так, французькі історики стверджують, що книги друкували і в місті Авіньйон (Франція) в 1444–1446 рр. Організатором друкарні виявився новоприбулець із Праги (Чехія) Прокопій Вальдфогель.

Працюючи над розробкою книги нами враховано динамічні композиції ілюстрацій, які прагнули заінтригувати читача, підсилити емоційне враження від тексту, що досягалися нами додаючи високу контрастність світлотіней для того, щоб зворушити та направити акцент на емоції героя.

Також увага нашої книги спрямована на казково-пізнавальний жанр. Її призначення – викликати емоції у читача про зворушливу подорож двох хлопчиків (мрійників, дослідників), а також про відносини (дружбу, вміння доводити справу до кінця). Цікавим є те, що під час подорожі головні герої не шукають легких шляхів для досягнення цілей і у свій вік створюють неймовірні і фантастичні винаходи які рятують жителів планети Ліус. В книзі автор використовує такі кольорові рішення, як контрастні та насичені. В стилізації персонажів переважають гострі лінії, геометричність.

Для створення ілюстрацій до книги «Загадки планети Ліус» було вирішено використовувати графічні редактори Adobe Illustrator 2023, Adobe In Design 2023, Adobe Photoshop, Sketchbook.

Розробка дизайн-проекту ілюстрованої дитячої книги «Загадки планети Ліус» відбувалася за сюжетом самої книги, пошуку власного художнього рішення та комп'ютерних програм. В процесі ілюстрування було використано широку палітру кольорів, що допомогло відобразити яскраві пригоди персонажів книги. Під час творчого пошуку стилю ілюстрації було враховано вікову категорію читачів книги – старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. В результаті бакалаврської роботи були виконані всі поставлені завдання, мету досягнуто.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши стан наукової розробленості теми нашого дослідження та дослідивши сучасний стан української книжкової ілюстрації можна зробити висновки, що багато відомих спеціалістів досліджували історію книги та книжкової ілюстрації. Серед них: Г. Гільо, Г. Доре, Г. Кларк, П. Реннер; П. Картер; Ф. Девіс, М. Купер; книжкова графіка – Є. Гапчинська; комп'ютерні технології у дизайн-діяльності – Т. Габрель та інші.

Визначили поняття, що «книжкова графіка – один з видів образотворчого мистецтва, який може виступати засобом формування і розвитку творчої уяви особистості»; «поліграфія» – це те, завдяки чому наше життя є цікавим, успішним, перспективним, справжній ренесанс української книжки, а «книжкова графіка» – один з видів образотворчого мистецтва, який може виступати засобом формування і розвитку творчої уяви особистості.

Нами з'ясовано, що видавнича справа зазнала більшого розвитку з часу винайдення друкарського верстата. Точна дата «народження» книгодрукування не відома, однак історики стверджують, що ідею книгодрукування реалізував німецький винахідник Йоганн Гутенберг.

Також, увага нашої книги спрямована на казково-пізнавальний жанр. Її призначення – викликати емоції у читача про зворушливу подорож двох хлопчиків (мрійників, дослідників), а також про відносини (дружбу, вміння доводити справу до кінця). Цікавим є те, що під час подорожі головні герої не шукають легких шляхів для досягнення цілей і у свій вік створюють неймовірні і фантастичні винаходи які рятують жителів планети Ліус. В книзі автор використовує такі кольорові рішення, як контрастні та насичені. В стилізації персонажів переважають гострі лінії, геометричність. Під час творчого пошуку стилю ілюстрації було враховано вікову категорію читачів книги – старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Для створення ілюстрацій до книги «Загадки планети Ліус» було вирішено використовувати графічні редактори Adobe Illustrator 2023, Adobe In Design 2023, Adobe Photoshop, Sketchbook.

Список використаних джерел

1. Валуєнко Б. В. Архітектура книги. Київ: Мистецтво, 1976. 124 с. 2.
2. Валуєнко Б. В. Композиція видання. Київ: НМК ВО, 1992. 96 с.
3. Видавництво та види поліграфічної продукції. URL: <https://uk.nure.info/blog/185-vydavnytvo-ta-vydypolihrafichnoyi-produkciyi.html> (дата звернення: 17.05.2025).
4. Головатий С.С. Тлумачний словник художньо-естетичних термінів. Кривий Ріг, 2010. 58 с.
5. Гончарук І. В., Шевчук Г. В. Механізм удосконалення функціонування підприємств плодовоовочевої галузі : монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2022. 180 с.
6. Грабовський Є. М. Технологічні процеси видавничої поліграфічної справи / Є. М. Грабовський, М. М. Оленич. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 192 с.
7. Гуревич Р.С., Коломієць А.М., Коломієць Д.І. Формування інформаційної культури педагога в контексті неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Зб. наук.пр.* Київ, 2001. Ч.1. С. 276-281.
8. Давиденко Л. Засоби художньої виразності у книжковій графіці: традиції та інновації. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. 2014. С. 115-118.
9. Дитячі інтерактивні видання в Україні: веб-сайт. URL: <https://interactivebookblog.wordpress.com/2016/04/17> (дата звернення: 11.03.2025)
10. Дитячі освітні видання: історія та класифікація : навч. посіб. / Надія Миколаївна Миколаєнко. Житомир : Видавець О.О. Євенок, 2018. 84 с. С.12-13.
11. Добровольська О. Ф. Основні вимоги до створення комп'ютер'них презентацій: веб-сайт. URL: <http://oksanadobrovolska.blogspot.com/2014/03/1.html> (дата звернення: 07.02.2025).
12. Дурняк Б.В. «Видавнича справа та поліграфічна діяльність в Україні». Львів: Укр. акад. друкарства. 2009.150 с. 7.

13. Єфімова М. П. Інноваційні технології проектування і виробництва дитячих книги. *Вісник ХДАДМ*. 2015. №7. С. 28-32.
14. Єфімова М. П. Виникнення та етапи формування дитячої книги. *Вісник ХДАДМ*. 2012. № 8. С. 12-14.
15. Єфімова М. П. Типологія дитячої книги. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2015. №20. С. 143-147.
16. Ілляш С. Д. Інформаційна культура як важлива складова професійної культури майбутнього вчителя початкових класів. *Наука і освіта*. 2014. №3. С. 68-71.
17. Калетнік Г. М., Ціхановська В.М., Ціхановська О.М. Менеджмент та маркетинг : Навчальний посібник. Київ : «Хай-Тек Прес», 2011. 580 с.
18. Книжкова історія як вид мистецтва. Available from: URL:https://www.researchgate.net/publication/364088406_Knizkova_ilustracia_ak_vid_mistectva (дата звернення 15.04.2025).
19. Коломієць А. М. Проблема інформатизації освіти. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2010. №27. С. 134-139.
20. Коломієць А. М., Лапшина І.М., Білоус В.С. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя. Вінниця, 2006. 88 с.
21. Кошелюк О. В. Інновації у видавничому секторі: досвід стартап-індустрії. Видавнича діяльність в умовах розвитку новітніх технологій: вивчення запитів фахівців : монографія. Київ, 2019. 272 с.
22. Кравченко Д. А. Використання поліграфічної продукції з елементами доповненої реальності у маркетингу та рекламі. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis02-28.html> (дата звернення: 17.05.2025).
23. Кривавич Д. П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. Навч.посібник у 3 ч. Ч. 3. Львів, 2005. 268 с.
24. Кудряшова А. В. Методологічні основи інформаційних технологій формування й оцінювання якості післядрукарських процесів та рівня зацікавленості книгою : Дисертація : 05.13.06. Львів, 2023. 375 с.

URL: <https://www.uad.edu.ua/uploads/2023/Дисертація%20Кудряшова%20.pdf>

(дата звернення: 08.05.2025).

25. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну. Київ, 2007. 492 с.

26. Кучай О. В. Підготовка майбутнього вчителя в сучасних умовах інформаційного суспільства. *Педагогічні науки*. 2011. №196. С. 71-74.

27. Зайцева В. Українська книжкова графіка першої третини XX століття як об'єкт історико-мистецтвознавчих досліджень. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. Вип. 36. С. 245-253.

28. Лагутенко О.А. Нариси з історії української графіки XX століття. Київ, 2007. 168 с.

29. Лагутенко О.А. Українська графіка першої третини XX століття. Київ, 2006. 240 с.

30. Ламонова О. Рання творчість Георгія Якутовича і проблема стилістичної єдності в київській графіці 60-х р.р. XX ст. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2009. №1. С. 47-59.

31. Ламонова О.В. Київська книжкова графіка кінця 50-х – початку 70-х років XX століття. Тенденції розвитку, стилістика, майстри: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист-ва: 17.00.05. Київ, 2006. 16 с.

32. Майовець А. Ілюстрування дитячих книг художниками-випускниками Української академії друкарства останньої чверті XX ст.: досвід художньо-технічного виконання / А. Майовець // Народознавчі зошити. 2013. № 4. С. 750-755.

33. Машталір Р.М. «Розвиток поліграфії в Україні». Львів: ВО «Вища школа» вид-во при Львів. ун-ті. 1974. 188 с.

34. Мельник О.Я. Історичні передумови формування художньо-образної системи української книжкової графіки початку XX століття. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. №5 (16). 2016. URL: <http://oaji.net/articles/2016/1739-1470214495.pdf> (дата звернення: 17.05.2025).

35. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. Наукові записки Тернопільського національного

педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство. 2015. № 1 (Вип. 33). С. 157-161.

36. Не будь маглом, купи українське. 7 знакових видань «А-ба-га-ла-ма-га». URL: <https://hromadske.ua/posts/ne-bud-maglom-kupui-ukrainske-7-znakovykh-vydan-a-ba-ba-ha-la-ma-ha> (дата звернення: 17.05.2025).

37. Огар Е. Культура сучасної дитячої книжки / Е. Огар // Видавнича галузь і кадри: досягнення, проблеми, перспективи: наук.-практ. зб. Львів: Аз-Арт, 2002. С. 138-147.

38. Опанащук К., Стаднік Н. Книжкова ілюстрація на території України: теоретичний аспект / III Міжнародна науково-практична конференція «Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації» URL:

39. Пірко М.І. Українська книговидавнича справа в Галичині (1919-1939рр.): історичні умови, проблематика, внесок у національний рух: дис. ... д-ра філос. наук: 032 Історія та археологія / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 215 с.

40. Пісоцький О. П., Пісоцька Л. М. Основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність у дошкільному віці : навч. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. 2-ге вид., доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 162 с.

41. Поліграфія і маркетинг. URL: <https://neotone.com.ua/poligrafiya-i-marketyng/> (дата звернення: 17.05.2025). ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО Випуск # 44 / 2022 298 МАРКЕТИНГ

42. Пушкар О. І. Технології поліграфічного виробництва [Електронний ресурс] :навчальний посібник / О. І. Пушкар, Є. М. Грабовський, М. М. Оленич. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 195 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21438/1/2019%20-%20%D0%9F%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B0%D1%80%2C%20%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%2C%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення: 17.05.2025).

43. Розвиток мистецтва української графіки. *Освіта.ua*: веб-сайт. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11754/> (дата звернення: 17.05.2025).

44. Сенченко М. І., Сенченко О.М. Від ери Гутенберга до ери Цукерберга... Переваги і недоліки сприйняття друкованого та електронного тексту. Київ : Ліра-К, 2021. 128 с.

45. Технології поліграфічного виробництва [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. І. Пушкар, Є. М. Грабовський, М. М. Оленич. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 195 с. URL:<https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21438/1/2019%20-%20%D0%9F%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B0%D1%80,%20%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9,%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).

46. Токар М. І. Мистецтвознавчі дослідження XX ст. книжкової ілюстрації української дитячої літератури крізь призму вітчизняної книжкової графіки першої третини XX ст. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2018. Вип. 2. С.102-106.

47. Хаджі Бік Д. Ф. Французька книжкова ілюстрація XVIII століття. Наукові розробки молоді на сучасному етапі : тези доп. XVI Всеукр. наук. конф. молодих вчених та студентів (м. Київ, 27-28 квіт. 2017 р.). КНУТД, 2017. С. 538-539.

48. Українське книговидання XIX-XX століть. Ізборник. URL: <http://litopys.org.ua/isaevych/is33.htm> . (дата звернення: 16.06.2021).

49. Швайка Л. А. Розвиток і регулювання видавничого підприємництва : монографія. Львів : УАД, 2005. 432 с.

50. Logosha R. V., Bratkovsky O.A. Marketing activities management system. Market relations development in Ukraine. 2022. № 2 (249). С. 69–75.

51. Babyna O. Management of marketing activities of agricultural enterprises. Marketing research of agricultural enterprises: theoretical and practical aspects. Monograph. Primedia eLaunch, Boston, USA, 2022. P. 40–71.

ДОДАТКИ

Ілюстрації до ілюстрованої авторської дитячої книги

«Загадки планети Ліус»

